

költeménynek elhúnyt szerzője kora ifjúságában Kadocsa Elek írói névvel — nem sikertelenül — kísérletezett a líra területén; szépirodalmi lapjaink szívesen közölték ép nyelv-érzékű, formás költeményeit. Közéleti tevékenysége idején már gyéribben keresett nyilvánosságot lírai megnyilatkozása számára; ezek egy-egy gyűjteményét meg éppen csekély példányszámú, baráti körnek szánt kiadványokban jelentette meg.

Utolsó éveit súlyos betegen Meránban töltötte. Szenvedéseit még az is súlyosbította, hogy ez évek egybeestek hazánk leromlásának gyötrelmes időszakával. Kétségbeesésében ifjúkori eszményéhez, a lélek és nyelv művészetéhez fordult megváltásért; előttünk fekvő füzete arról tanuskodik, hogy nem hiába.

Kozma Andor — ki az előszóban meleg szeretettel emlékezik meg elköltözött barátjáról — megemlíti, hogy a Meránból neki küldött emberi s hazafiúi gyötrődésekben fogant lírai verseit Lippich nem akarta s nem is engedte meg nyilvánosságra hozni, Sebeit férfias büszkeséggel és szeméremmel titkolta (Kozma ismerőseinek ebben aligha nehéz megtalálniok baráti vonzalmuk alapját).

E hagyatékában maradt kis költemények már az egységüket visszanyert, Istenben megbékélt, s az emberi félszedségeket érett elmével megértő s megbocsátó férfiu erős közvetlenségű s kifejezésben is szerencsés tömörségű vallomásai. Értékben bizonyára különböznek, de még a művészileg gyengébb darabok is nyújtanak egy-egy vonást a szerzőjükről bennünk fokozatosan kialakuló, rokonszenves képhez. A kvietizmus egy nemével szemléli „e világi üzlet”-et, de a nyugodt felszín alatt finomabb érzék mulhatatlanul felfedezi az őszinte lírai megilletődést. A könyv egyik legszebb darabjában, *Az élet dalában*, egy halk, panaszos kérdéssel többet mond, mint akárhány hosszadalmas áradozás az élet örömtelenségéről:

Megérkezéskor bölcsődal köszönt,
S ha távozunk, zeng temetési ének.
Bölcsőtől sirig mégis mért van oly
Kevés dala az ember életének?

A humornak sincs merőben híjával. A bölcsesség megtanítja mosolyogni azokon, kiket humor nélkül csak megvetni lehet. Ily derűs pillanattfelvételt készít pl. az üres locso-göről:

Napkelet.

Szaladjunk! Ó jaj — jön Beszédes úr!
Rettentő ember, vinné el a golyát!
Ha elfog, estig nem fogy ki a szóból!
— mert soh'sincs semmi mondanivalója.

Ebben — s a kötet nem egy lapján — egy kissé fülünkbe cseng a jóbarát: Kozma Andor stílusa is. Rajta kívül formanyelv dolgában mintha még Bárd Miklós hagyott volna észrevehetőbb nyomokat Lippich költészetén.

Velős rövidséggel s resignált hangjával az egész kötetkét az alábbi két sor jellemzi legjobban, mely bizvást mottója lehetne a gyűjteménynek:

Hogy lesz? mint lesz? Hiába kérdezel.
— Nyil vagy. Kilöttek. Majd beérkezel.

A *Későre jár* című záróverset („Behajtom már a könyvemet. Elég volt. Későre jár, pihenni vágyom.” stb.) nem lehet megindulás nélkül olvasni. Benne igazi férfi búcsúzik az élettől. S könyvét behajtvá, mi is azzal a benyomással búcsúzunk tőle, hogy nem tehetségtelen lírikussal s valódi úri lélekkel társalkodtunk.

Rédey Tivadar.

Külföldi regények. (Francis James: Három különös leány regénye. Jean Mistler d'Auriol: A mult szerelmese.)

Jammestól három hosszabb novellát fordított le Kállay Miklós. Fordításán és bevezetésén, melyben finoman utánozza Jammes stílusát, meglátszik, hogy lelkesedik az érdekes délfrancia költőért. Lelkesedésén nem csodálkozunk, mert ez a három novella valóban művészi munka. Tárgyai nem igen vonzóak: az első nagyon bizarr és kivételes lélektani eset s éppen kivételességénél fogva hagy hidegen, a második a szabad szerelem dicsőítése, tehát tétele nem új és nem igaz, a harmadik egy nagyon szép kis sánta leány szerelme és lemondása. De nem is a tárgy fontos Jammesnél, hanem a milieurajz szépsége s az előadás különös bája és művészete. A Pyreneusok vidéke természeti képeinek keretében régi arisztokrata kastélyok életét varázsolja elénk megkapó hangulatossággal s lakóikat a rajongásig vallásos, szenvedélyes és néha külözködő férfiakat és nőket, a francia és spanyol vér ez érdekes keverékeit.

Előadása különös, itt-ott talán modorosnak tetsző, de általában

véve szerencsés vegyítése a Chateaubriand-féle föllengős, lírai hangnak a realiztikus elbeszélés hangjával. Az elbeszélés t. i. tele van finoman megfigyelt részletek aprólékos rajzával, de azért erős költői lendület van benne. Érzéki képeinek durvább élet pl. éppen ez a költői lendület tompítja le s ez hevíti át a novellák stílusát is. Jammes nagyon jól tudja, amit sok regényíró és novellista elfelejt, hogy a prózai elbeszélés is költői mű, tehát stílusának költőinek kell lennie, nem pedig lapos prózának. A fordító nagy gondal törekedett a stílus költői bájának éreztetésére.

A második könyv szerzője Jean Mistler d'Auriol francia tanár, aki Budapesten sokáig időzött különféle minőségben s így munkája különös deklarációsunkra tarthat számot. „A mult szerelmese” egy Jacques nevű francia, aki fiatal diák korában Németországban tanul s ott beleszeret egy bájos német leánykába, Elsába. Örök hűséget fogadnak egymásnak, de a világháború félbeszakítja idilljüket. Jacques-nak csak 1922-ben jut eszébe, hogy felújítsa diákkori emlékeit a régi kedves Bambergben. Elsa természetesen már férjhez ment azóta s most mint fiatal özvegy Berlinben él. Odautazik és Elsa, ki még mindig szereti az egykori diákot, kedvesévé lesz. Gyönyörű hónapokat töltenek Münchenben és mindenfelé utazgatva. Jacques azonban únni kezdi a boldogságot s Elsa szomorúan veszi észre, hogy kedvese nem őt, hanem a maga fiatalágát szereti. Szakítanak, Jacques hazatér Franciaországba s többé nem is felel az aszszony leveleire.

A szerelmi történet nincs lélekrajzilag elmélyítve, a multnak és jelennek s a német és francia léleknek az összeütközésévé. Mindezt csak jelzi az író, de nem rajzolja meg gondosabban. Ezért semmi esetre sem kárpótolhatja az olvasót néhány érzéki jelenetnek rikító kiszínezése. Legsikerültebbek azok a részek, melyek a multját kereső, az ifjúkori emlékeit dédelgető Jacques-ot mutatják be. Ezekben sok a finom hangulat.

Tulajdonképen nem is regény Mistler könyve, hanem naplóformában írt útirajz, melyben mozgókép-

szerű változatossággal vonulnak el előttünk Németország háború utáni társadalmi életének egyes alakjai, érdekes mozzanatai s városainak képei. Ez az útirajzszerű rész sok jó, bár nem mélyreható megfigyeléssel, könnyedséggel és elmésséggel van írva. A kis mű francia regénynek nem jelentős, de olvasmányának kedves és mulattató.

Szinnyei Ferenc.

Nadas Sándor: (Akiért csak a kezdet kell kinyújtani.)

Bocsánatot kell kérnünk olvasóinktól, hogy a fenti címmel ellátott 165 telenyomatott lapról egyáltalában tudomást veszünk, hiszen mi csak irodalmi művekkel szoktunk ebben a rovatban foglalkozni, ez pedig erősen irodalom-alatti mű, vagy helyesebben nyomdatermék. Csak mint erkölcsi körtünetről szólnak róla.

Mint a cím is sejteti, egy pesti kokottról szól, ki Bécsen keresztül Párizsig az ő fogalmaik szerint szédítő pályát fut meg. Az 1918–19-es háttér egészen mellékes, a fő ennek az „emelkedésnek” ízléstelen, helyenkint undorító rajza. Az író, aki úgy látszik, Bettauer babérajaira vágyik, itt is, mint hirhedt újságjában, kitergetti Pest bizonyos társadalmi rétegének erkölcsi szennyesét. Ő más társadalom nem is ismer, szerinte pl. a forradalom idejében „minden nőn” új kosztüm volt s festékszámilajukat lehetetlen volt kifizetni. Minden nő! Milyen felháborítóan hazug általánosítás!

A tartalom durvaságainál csak az író cinizmusa nagyobb, mellyel a leginmorálisabb és rútabb dolgokat úgy mondja el, mintha a legtermészetesebbek volnának. S ha majd a fürge és élelmes spekuláció ezt is lefordíttatja németre, a gyanútlan külföldi olvasó azt hiszi majd, hogy ilyen volt a magyar főváros azokban a szomorú időkben.

Hogy a könyv hamisítatlan „pesti” nyelven van írva, talán mondanom is fölösleges.

Mindezt pedig csak azért írtam meg, hogy nagyobb nyomatékot adhassak a következőknek.

Ezt a silányságot a Genius Rt. adta ki, amely Csokonai, Balassa Bálint összes műveinek és sok más értékes munkának is kiadója és előszót íratott hozzá Szép Ernővel. a.